

НАЦИОНАЛЕН АКАДЕМИЧЕН ТЕАТЪР "ИВАН ВАЗОВ"

Учрежденски съюзен комитет

СРЕЩА НА ТВОРЧЕСКИЯ КОЛЕКТИВ НА ТЕАТЪРА
С НАРОДНИТЕ АРТИСТКИ ОЛГА КИРЧЕВА И ПЕНКА ИКОНОМОВА

София, 19 ноември 1977 година

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

2

ОТКРИВАНЕ

предс. Виолета Минкова

3 стр.

ИЗКАЗВАНИЯ

н.а. Пенка Икономова	7, 19
з.а. Славка Славова	17
н.а. Олга Кирчева	20
з.а. Сава Хашъмов	24
н.а. Рачко Ябанджиев	24
Венера Наследникова	25
н.а. Маргарита Дупаринова	26
н.а. Георги Черкелов	29
з.а. Виолета Бахчеванова	31
н.а. Таня Масалитинова	32
з.а. Николина Лекова	38
н.а. Ирина Тасева	39
Пламен Чаров	42
Мила Пъдарева	43
Виолета Николова	44
ПИСМА ДО ОЛГА КИРЧЕВА И ПЕНКА ИКОНОМОВА	46
Ганчо Ганчев	54
н.а. Любомир Кабакчиев	55
з.а. Росица Данаилова	57
ЗАКРИВАНЕ	57

НАЦИОНАЛЕН АКАДЕМИЧЕН ТЕАТЪР "ИВАН ВАЗОВ" 3

Учрежденски съюзен комитет

СРЕЩА НА ТВОРЧЕСКИЯ КОЛЕКТИВ НА ТЕАТЪРА
С НАРОДНИТЕ АРТИСТКИ ОЛГА КИРЧЕВА И ПЕНКА ИКОНОМОВА

Стенографски протокол

София, 19 ноември 1977 година

/Открита в 17,35 часа/

- 0 -

/Срещата се провежда в клуб-ресторанта на театъра/

- 0 -

О Т К Р И В А Н Е

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Надявам се, че вече духовете са се поуспокоили. Също така вярвам, че вълнението трудно ще преми-

не. Все едно, срещата е такава, че всички се вълнуваме.

Аз съм щастлива, че мога да изразя общата ни радост от срещата ни с народните артистки др. Олга Кирчева и др. Пенка Икономова, среща, която, както знаете всички, се прави в чест на конгреса на Съюза на българските артисти. Това е така да се каже поводът, а истинската причина е желанието ни да ги видим сред нас, да се докоснем до тяхната атмосфера на творци, отдали целия си живот на театъра.

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Хайде сега да не плачем. /Веселост/

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Няма.

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Е, и да поплачем, нищо.

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Аз мисля, че до тука не казах нищо за плачене. /Смях/ Още не съм започнала.

Живот, изпълнен с трудности, но и с много творчески радости, които винаги са компенсирали тези трудности, защото у нас в нашата работа всички знаем, че везните мерят малко различно. Едно преживяно огорчение, сложено на везните, т.е. десет преживяни огорчения, могат да бъдат компенсирани от една творческа радост.

Над 50 години др. Олга Кирчева и др. Пенка Икономова работят в театъра. Доколкото си спомням, ако са ми верни сведенията, др. Пенка Икономова постъпва в театъра още през 1919 година.

Н.А. ПЕНКА ИКОНОМОВА: Края.

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Края на 1919 година. Там е до 1929 година. След това прекъсва в Народния театър, знаете, че пътува в провинцията със своя съпруг във Варна и Пловдив. След това се връща пак в Народния театър.

Др. Олга Кирчева постъпва в Народния театър 1925 година. Това са повече от 50 години служба на театъра.

Доколкото моята статистика може да ви осведоми, и двете имат над 60 роли в театъра, а също така и в телевизията.

Искам също така да ви кажа, че нашето желание^е това да бъде начало на редица такива творчески срещи с изтъкнати творци в нашия театър, защото ние знаем, че контактът тукатрудно се осъществява поради това, че разпределението на пиесите го диктува. Така че ние искаме да намерим една форма по-често да бъдем заедно с тези хора и да влезем в по-тесен контакт.

Трябва да ви кажа, че аз съм една от щастливките, които могат да се похвалят, че са имали тесен творчески контакт с др. Олга Кирчева и с др. Пенка Икономова. С др. Олга Кирчева сме си партнирали в две пиеси в театъра, в една телевизионна постановка, с др. Пенка Икономова - в една пиеса. Но трябва да ви кажа, че който е прочел нейните книги и се е докоснал до нейната душевност, до нейното творческо откровение, наистина може да съжалява, че е имал толкова кратък творчески контакт с нея. Да се надяваме, че тези контакти ще продължават.

За мене те са били не само изключителни партньори. За мене те бяха пример на голяма творческа театрална и човешка етика, изключителна творческа дисциплина, невероятен творчески дух. С една дума, за да не бъде многословна, бих казала, че за мене те са хармоничното единство на артист и човек. Те бяха не само партньори, които помагаша на партньорите си, те бяха и приятели, готови да споделят неговите радости и скърби.

Те бяха също така и партньори ...

Н.А. ЛЮБОМИР КАБАКЧИЕВ: Те са!

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Те са, да, които не само помагаша, но не се страхуват да споделят своите творчески тревоги за своите роли. По този повод искам да ви разкажа нещо съвсем кратичко от моите контакти с тях в двете пиеси. Спомням си с др.

Олга Кирчева бяхме разпределени в "Книга шеста". Имахме много от така наречените кратки задачи, не бих ги казала малки, защото понякога малките роли се оказват много големи творчески задачи. Аз много се тревожех за тази роля. До последните репетиции споделях тревогите си с нея. Казвам: не мога да я направя, аз си представях друга актриса в тази роля. Казвам: не намирам средства, не знам как да я направя.

И тя един ден ми каза: Моето момиче, ти мислиш ли, че аз знам как? Аз също, каза, много се тревожа, изключително ме е страх. Имам същите тревоги като теб. Но виждаш ли какво, дай да се хванем и да ги направим, защото, казва, ролите са такива, каквито ги направим, а ние с теб трябва да ги направим!

Трябва да ви кажа, че тези нейни думи, този нейн неукротим дух толкова ми помогна, че наистина после аз изпитах едно от малките си неудовлетворения от роли, от една от най-малките си роли в театъра.

Но трябва да отбележа, че пред всеки спектакъл др. Олга Кирчева излизаше със същия страх. Тя ми хващаше ръцете така и ми казваше: Виолета, аз продължавам да се страхувам!

Казвам: ама аз също.

И след това ме прегръщаше облекчена, ако публиката ни е приела както трябва, ако спектакълът е минал както трябва.

Искам да ви кажа нещо и за това, което се нарича наистина, с една тривиална дума, творческа дисциплина, но нямам друга дума, с която да я нарека.

И др. Пенка Икономова, и др. Олга Кирчева съм свидетел, че са играли болни, с температура са идвали на спектакъл и винаги първи. Аз си спомням, че на "Казаларската царица" казвах на Ванча: Ванча, дай да бързаме, че др. Икономова пак ще бъде зад кулисите и ние ще дойдем след нея. А тя ми отговаряше: Все

едно, колкото и да бързаме, тя ще бъде там преди нас! /Смях/

Вижте, за силата на човешкия дух и неограничеността на големия талант време и думи не стигат. Затова аз ще спра до тук и ще дам думата на виновниците за това наше малко тържество да ни разкажат каквото искат, просто каквото искат да ни разкажат. А също така и колегите, които са тука, които са имали възможност за по-голям творчески контакт и могат да кажат повече от мене, също бих се радвала, ако биха взели думата и казали по този повод нещо.

И така, ако др. Пенка Икономова няма нищо против, да започнем от нея, да ни каже каквото иска. Тема определена нямаме. За това сме се и събрали.

Н.А. ПЕНКА ИКОНОМОВА: От къде да започна? Не знам от къде да започна. Има толкова много...

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: От където искате. Ако искате...

Н.А. ПЕНКА ИКОНОМОВА: Най-напред да благодаря на всички вас за тази инициатива и за всичко, макар че не е много радостно да си вече доайен в театър и т.н., но няма как.

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Море, Пенке, много е радостно.

Н.А. ПЕНКА ИКОНОМОВА: Пожелавам на всички да достигнат това. Но едно изречение, което каза Виолета, ме навея веднага на мисълта, че моята Таня, която всички знаете, така ми каза един ден: А бе, майчице - те така ми казваха със сина ми - а бе не отивай толкова рано в този театър бе, смеят се младите бе. Другите казват: това на какво прилича!

Аз ѝ казвам: Танче, какво да правя?! Когато имам голяма роля, аз трябва да съм там, ако имам първо действие, 5 и половина трябва да отида. Така ме е учил Масалитинов. В школата така е било. Ако имам по-после - в 6 и половина, в 6 аз трябва да бъда в театъра.

- Ама недей бе, майчице, недей!

Та сега точно ме навя на това нещо.

Какво да ви кажа? Аз не знам. Аз съм имала много щастливи дни до 1959 година, когато почина за първи път мъжът ми, който, всички знаете, поне тия, които сте тука, като артист, като писател, като режисьор. И за мене тогава това беше най-страшното. Аз не мислех, че има по-страшно от него! Не можех да се помиря. Виех просто като звяр. И пак моят син ме прегърна, намери, исках да се махна от къщи... Да не говорим, страшно беше!

Но съдбата ми готвела много по-страшно. На годината на смъртта на моя съпруг почина и моят син, след 9 години - Таня, след 35 дена - мъжът ѝ. По-голяма трагедия не знам! Как това сърце, което всеки ден прави аритмия, издържа, изтрая! Но трябвало е може би, може би трябваше да понеса и това нещо.

Много бях щастлива, че ме приеха в театъра. Щастливи дни в моя живот са, когато ме приеха в Народния театър в 1919 година в края. Тогава нямаше много кандидати. Но 53 души пак бяха много кандидати за него време. Защото нашата професия не беше примамлива тогава нито за аристократичните фамилии, нито за други. Знаете много добре, че никой от големите аристократи не си беше дал децата да стават артисти. Както моят баща, не знам защо, когато го молеха, когато му казваха, че трябва да стана актриса, че господин Сарафов, той каза :Не. Въпреки че нито беше богат тогава, нито нищо - не, актриса не! Хора, родени в турско време, нали знаете.

И беше голямо щастие за мене. Щастливи дни са били рождени дни на моите деца. Щастлива бях до 1959 година, защото цялото ни семейство, както Снежина Гълъбова беше написала за моята книга една рецензия в "Знаме", която много ми хареса, "Народно знаме", в "Земеделско знаме" - че цялото семейство бяхме посве-

тени на изкуството - и мъжът ми, и аз, Дъщеря ми, която казваше: ако не ме пуснете - аз не исках и баща ѝ в никакъв случай не искахе. Баща ѝ казваше: Таня преди всичко не е борец, а да си в театъра трябва не само талант, а да бъдеш и борец.

Аз го разбрах. Обаче тя каза: друга професия не искам. Тогава чакайте, като се ожена, дайте ме на някого, аз тогава се застъпих пред мъжа ми и казвам: Нямах право да ѝ пречеш. Щом тя иска. И така, тя отдаде цели 25 години тука в Народния театър.

Синът ми завърши Музикална академия и режисура и когато дори преди да завърши беше поканен в Русе - който е чел книгата, ме е разбрал - и той завърши на годината на баща си точно живота си и Таня след това. И всичко това са най-страшните ми дни.

А много щастливи дни съм имала в театъра, много! След роли, които съм играла. Много щастлив беше за мене денят в театъра, когато господин Масалитинов на "Прелома", където аз играех кулачката Стана, ми носи един плик с неговия портрет, който аз имам и в книгата ми този портрет е отпечатан, и онова, което пише на гърба, което е точно дословно: "Когато 1920 година аз ви видях за първи път, бях очарован не само - подчертано - от вашия глас... А сега съм възхитен от майсторството ви в "Прелома".

Тази картичка я пазя като очите си, защото имах една от 1920 година, надписана: "Очарователный Пени, на доброй памет", обаче по време на бомбардировките много неща изчезнаха от бюрото, имаше разкъртени стени, врати.

Това са много щастливи дни, много щастливи дни след много премиери съм имала.

Най-нещастният ми ден, като изключвам онова, което вече ви разказах, в живота на театъра ми беше 1929 година, когато след подчертани успехи, даже втори път ме вика Владимир Василев

и ми каза: ще играете и второто представление.

То е дълго да го разправям аз, като се увлека. Но имах много голям успех в "Принцеса Турандот". Играех Аделма. Дублирах Марта Попова и я дублирах без репетиции, защото заседне някой, няхах роли много, аз искам да играя, не мога да седя така, и казвам на мъжа ми: аз ще искам дубльорство.

- А бе, каза, недей бе мол я ти се, ти си луда, на Марта ще искаш.

- А бе ще искам, аз ще искам ролята, ще искам.

Отидох при Владимир Василев да искам дубльорство. Владимир Василев каза: ами научете ролята, ще ви чуе Зойфер - режисьор беше Осипов Зойфер - и ако ви пусне, добре.

Но тогава имаше един повик в Народния театър - мъж и жена да не бъдат в театъра. Нещо много глупаво! Но беше така. Защо - не мога да знам. И най-напред, първата жертва бях аз, защото тогава моят съпруг беше получил едно наследство и написа пиесата "Наследници". За тази пиеса роднините му се бяха много разсърдили. И можеше да ме уволнят, защото мъжът ми щеше да иде да продаде нещо, както продаде на части и нищо не разбрахме. Но когато моят Димчо, счетоводителят, го извиква и казва... Но да ви докажа как беше това. Отивам аз, научавам ролята, отивам, искам репетиции дават ми една репетиция, в музикалния театър беше тогава изгоря театърът, но без... А тя цялата пиеса вървеше с музика открай докрай. Дават ми това нещо и аз питам и режисьорът казва: Харашо, бъдете играт. Но аз мисля, че те ме пуснаха да играя, за да ме уволнят по-лесно. Разбирате ли. Това беше наистина така.

Казвам: Ами музика?

- Музиканти не можем да съберем - казва. Нищо, може.

- Ами костюм?

Имаше специален костюм за тази Аделма, един такъв източн полна някаква.

Казва: Костюм аз ви давам право, идете вземете Пемов - имаше художник руснак - горе от гардероба, може и в шалвари да играете, изберете си каквото искате.

И тук не се намесиха. Когато там е съвсем специално - оща без ток като цървулки едни такива. Кольо, мъжът ми, вика: Абе виждаш, ясно виждаш.

Аз казвам не: Или или. Или ще бъде или няма да бъде.

Отиваме с Пемов, избираме от Тахирбеговица едни чудни хубави шалвари, направи той едни неща тука като вериги, черни ленти от тука до тука, с един хубав воал, купих си бели обувки с висок ток, нарисуваха ги с такива орнаменти източни и костюмът стана. И сега ще трябва вече да играя. Но дадох ми представлението. С какъв страх не мога да ви кажа! И какъв страх съм изпитала! Първата картина добре че нямаше нищо да говоря. В краката на Турандот седях, музиката засвири, видях завесата отворена, нещо страшно ми се видя и вярвайте ми, че съвсем искрено ви говоря това, което ви казвам, аз се молах "Господи, направи пожар, направи земетресение, спаси ме!" Това беше молбата ми през цялата първа картина. Викам: защо направих това, защо не послушах мъжът ми. И през всичкото време чакам или пожар или нещо... Обаче вече към края виждам, че нищо не става и казвам: съвземи се, а бе събери всички сили, съвземи се! И какво е станало не знам, след първата картина аз се свързах, първата картина не беше още толкова, беше с по-малко реплики, дойде при мене след нея Вела Каралийчева Ушева, моята колежка тогава, дойде от публиката и каза: Пенке, чудна си, хубава си, не знам какво, питат коя е. Малко кураж ми вдъхна, стисна ми ръцете. Цялата роля беше в монолога, който тя седнала долу казва - да бъде или да не бъде.

Пет години аз съм робиня тук - все същото - и ролята приготвих със Стефан Киров, който много добре ме приготви. Мъжът ми не искаше. А и мъжът ми играе в пиесата роля. И този монолог той казва: Ти все едно ще мислиш, когато го говориш, дали ще бъде в театъра или няма да бъде. Толкова години, девет години седя тука в този театър - или-или. И това много помогна. Той по начина на Станиславски, системата, която тогава още Масалитинов не беше въвел, в школата я нямахме. Как съм го изкарала не знам, след монолога почнаха бурни ръкопляскания още на откритата сцена, след това продължават. Ролята беше всъщност там.

Салонът беше препълнен, защото Владо Трендафилов, покойният, играеше за последен път "Турандот", защото заминаваше за Париж в командировка. Може би заради това министри в ложата, не знам кой си, много пълно. Много страшно беше!

И преди да изляза на последното, където имам съвсем малко участие, вече мина това, имах само няколко думи, идва бай Дойчо разсилният и казва: Вика ви директорът. Аз се изплаших страшно. Викам: въпреки че ръкопляскаха, Владимир Василев знае го, познавате го - строг човек, но не можа да скрие усмивката си като влязох в малката стайчка до ложата, и каза само: Е добре, добре, добре. ... се показва: Харашо, харашо. Изначи това беше всичкото.

Тръгвам си, не стигнала в стаята, Дойчо тича подир мене: викатви пак. Влизам аз пак там. Те казват: Следващия път вий будете играт. Това обиди Марта, Марта се отказа от ролята, остана ролята само на мене и след един толкова подчертан успех, защото се говореше много за тази моя роля, в 1929 година - това беше в 1926 година - решават да съкращават поради съкращения в бюджета, и кого уволняват? Злата Недева в разцвета на годините си - 50 години жена. Вела Ушева Каралийчева, мен и Райна Талинска, на

Сейков жената, много талантива актриса, оцесъвсем млада. Колко беше тя тогава, Оля, Това бяхме ние първите две жени жертва на това, че мъж и жена не трябва да работят заедно в театъра.

Казва това нещо счетоводителят на Кольо и казва: бягай, ако можеш, търси връзки, Пенка я уволняват.

Моят мъж казва: Какви връзки ще търся?! Какво, откъде! Нищо не знае. Идва си в къщи много разтревожен нещо, ама нищо не може да ми каже, страх го е. Виждам, че нещо се е случило. Най-после и ни уволняват да носим името си артисти от Народния театър - тогава беше само един - и да играя в ролите си, които съм си играла досега, защото нямат как иначе да ме уволнят. И всички те така. Те можеха да ни уволнят направо. Ние какво бяхме тогава, какво съм представлявала тогава?!

Уволниха ни така по този начин и да получим три месеца заплатите си. Три по четири - 12 000 лева заплата. Аз обаче мисля че беше най-страшно, когато мъжът ми нямаше как вече да крие и каза: така и така, казва, заповедта е подписана, уволнена съм.

В момента замръзнах, никаква реакция нямаше у мене Той казвам как и си разсъждавам. След това почна плач, след това не знам какво почна. Но аз отказах да взема 12-те хиляди лева. Казвам: в никой случай! Да ми заплатят болката, обидата с пари не желая!

Кольо вика: Добре, не те принуждавам.

Отива и казва на Димчо Георгиев, че тя няма, не иска да получи парите, няма да ги получи. Той идва у дома и почва да ми говори: А бе Пенке - бяха близки, старозагорец, приятели с мъжа ми - защо правиш тази глупост? Никой няма да знае, че си се отказала от парите. Ето утре мъжът ти ще тръгне да подписва полици с една заплата. Непременно трябва! Убеждава ме, убеждава ме и най-после Танчето приклепна към мене, малка беше: Майчице, вземи

ги, пък той татко няма да ни остави без нищо, но щом толкова ти се молят. И аз се съгласих да ги донесат, не в театъра да отида. И това беше един от най-горчивите дни, които съм преживяла в този театър.

След това в 1937 година, когато направиха тука този театър - Свободния театър - Икономов напусна Народния, напуснахме Варна с 13 500 двете заплати. Казваха: няма по-големи чиновнически заплати. Много добре бяхме. Побъркаха се Стефан Киров, Сейков той и Денизов ще правят прогресивен театър и т.н. тука в 1936-1937 година в Свободния театър. Театърът имаше голям успех, но пари нямаме.

МАГДА КОЛЧАКОВА: Свещен пламък беше тогава.

Н.А. ПЕНКА ИКОНОМОВА: А бе свещен пламък, а бе Бойка, а бе...

МАГДА КОЛЧАКОВА: Ах Бойка, чудесна беше!

Н.А. ПЕНКА ИКОНОМОВА: Какво представление, тя знае. Камен Зидаров пишеше критики, Тодор Павлов, Асен Златаров. Добре че си тука да мога да кажа, разбирате ли. И цяла София говори вече за нашия театър. А когато трябва тези четиримата ние давзимаме, трябва да се плати наем, трябва да се плати на работниците на осветлението, на отоплението, всичко, за нас актьорите не става. Взимали сме най-много по 20 лева навечер, за да може да имаме с какво да се храним. Пак Палазов, бог да го прости, от Популарната банка, даваше на Икономов полица, след 9 септември години ги плащяхме.

И тогава в 1937 година, след като писаха много хубави критики, театърът замина за Америка, за мен излезе заповед без да знам, че ме назначават в Народния театър. И вечерта Темелков, видяхме се в Оперетния театър, аз бях с моя приятелка да гледам, ми каза: Пене, хайде честито. Викам: какво?

- Ами заповед излезе за тебе.

- Аз нищо не знам - викам.

- Ама не ти ли е донесена?

- Не.

На другата сутрин Антон донесе заповедта. А моят мъж беш в това време в Бургас на гастроли, поставя и играе. И аз разбира се отивам, подписах заповедта, дойде си мъжът ми. Заплатата ми беше много малка. От 6 500 във Варна тука 3 500 при назначението ми. Обаче трябваше да я приема, защото това беше в началото на юни - юни, юли, август аз получавах тези пари. А те бяха много за нас. Обаче за мъжъ ми нямаше място да го върнат. Той каза: Ти остани, аз ще отида във Варна, защото дойде веднага Черкезов, директорът и кметът Мустаков. Аз обаче не исках да се делия и ми беше малко обидно за заплатата. И покойните Юри Яковле и Борис Михайлов ме взимат под ръка и ме молят: Пена, остани. Борис Михайлов каза: Ние, артистите, ще ти вдигнем заплатата.

Аз обаче, право да ви кажа, не толкова за заплатата, да не се делия пак от мъжа си, отидох си пак във Варна до 1941 година. Значи в този театър аз имам 48 години и 10 във Варна и Пловдив. Това беше моята дейност.

Много страшни дни, знаете ги, по-страшни не може да бъде! Но щастливи дни са били, много щастливи, когато всички бяхме живи и здрави.

И какво? То има много още, но няма как, няма време сега. Трябва да дадем думата на Оля да приказва.

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Др. Олга Кирчева, ще ни кажете ли нещо пак каквото и да е. Вие имате своя тема.

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Имам си една тема. /Весело оживление в залата/ На земята! На земята!

А бе снимай бе, направи ме красива! /Към Васил Стойчев,

който я снима и изобщо заснима на филм цялото тържество/

Само малко отдалечко! /Смях/ Не от близко! Отблизко съм много грозна! /Смях/ Отдалечко! /Смях/ Още малко по-далечко! А така! /Смях/

ОБАЖДАТ СЕ: Сега темата къде е? /Смях/

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: В чантата търся. Ето я.

Н.А. ПЕНКА ИКОНОМОВА: А, ти си я написала. Много хубаво си направила. А на мене Виолета ми каза: Няма, ние ще ви зададем въпроси.

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Написах я. Славчето дойде снощи и аз казвам, че много се вълнувам и тя казва: Ще си го запишете. И аз си го записах.

ОБАЖДАТ СЕ: Слава ви объркала стила. /Смях/

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Не, не.

З.А. СЛАВКА СЛАВОВА: А кой обърка моя. Аз исках да стана първа, че да не каже някой друг това, което аз искам да говоря.

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Ама те не могат да го кажат.

З.А. СЛАВКА СЛАВОВА: Ти сега даваш думата...

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Първо на двете тях. Славе, те не могат двете да кажат това, което ти ще кажеш. Вникакъв случай.

З.А. СЛАВКА СЛАВОВА: Ама аз исках веднага да кажа.

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Кажи бе! /Смях/ Какво иска бе? Хайде кажи бе. /Смях/ Славенце, хайде преди мене.

З.А. СЛАВКА СЛАВОВА: Бързам, че ще ме изпревари някой.
/Смях/

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: И тя си е записала, виждаш ли я!

Н.А. ПЕНКА ИКОНОМОВА: Само аз излязох най-глупавата, че не си направих...

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Я гледай. Записала си го.

З.А. СЛАВКА СЛАВОВА: Сигурно би трябвало днес на нашето събиране да хванем нашите по-възрастни колеги...

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: А така.

З.А. СЛАВКА СЛАВОВА: ... да говорим за техните актьорски постижения, за техните таланти и пр. И сигурно всеки един от нас, който помни тези артисти от младостта си, даже от детството си, както аз помня госпожа Пенка Икономова, би имал какво да каже например за Пенка Икономова, за нейната Алвиг, за Уорън на Олга Кирчева и за колко още големи постижения на тези две великолепни артистки.

Но колко странно - не това ми се прииска да кажа днес пред Олга Кирчева и пред Пенка Икономова. Тези две имена ме на- караха да се замисля върху друг един момент от техния живот - момент, който ми се струва, че не е по-малко важен от таланта в нашата професия, момент, който неминуемо дава отражение върху творчеството на един актьор. Това е способността да умееш да общуваш с колегите си, способността да оцениш уважението, което ти се засвидетелствува от твоя колега, и съответно да отговориш на този свой колега с доверие, непременно с доверие и с добро отношение.

Способността да можеш разграничиш позволеното от непозволеното. Нямам пред вид това позволено и непозволено, което е написано по правилниците, а онова, което ние трябва ежеминутно да вписваме в душите си.

Доверието към другия да стане навик като миенето на ръцете. Уважението към таланта на другия да стане навик като храненето на обед и на вечеря.

Нямам никакво намерение да проповядвам етика и морал, защото аз самата съм далеч от всякакви подобни върхове, но сега говоря за това, защото смятам, че и Олга Кирчева, и Пенка Иконо-

мова могат да служат за пример в това отношение.

Възхищавам се от поведението на Пенка Икономова. Независимо от това че тя доста отдавна е във от репертоара, тя живее с театъра, гледа всички представления, вълнува се от всяко събитие, познава всички актьори, и най-младите, поименно! Колко ми е приятно да я срещна някъде из театъра! Приятно ми е и за окото, приятно ми е и за ухото. Защото и едното "добър ден", което ще ти каже, ще ти го каже както трябва. И като я отмина, винаги си казвам: ей такава да бъде на нейните години, друго не искам!

Възхищавам се от жаждата на Олга Кирчева, с която тя с часове може да слуша за това, което става в театъра: какъв е репертоарът, как е разпределена дадена пиеса, чака с нетърпение подробна информация за всяка премиера. И като се замисля какво означава всичко това в поведението на Пенка Икономова и Олга Кирчева, стигам до заключението, че това е една голяма любов към театъра.

И откровено казано, не зная дали тяхното поведение като хора и като актриси е било по начало положено в театъра или е плод на самодисциплина и самоконтрол в най-благородния смисъл на тези понятия. Но аз съм повече от убедена, че и в единия, и в другия случай такова едно поведение в театъра заслужава адмирация, заслужава да бъде посочено за пример.

Убедена съм също така, че човек може да култивира едно такова поведение у себе си. Един път ще бъде външно лицемерно, ако щете, вторипът ще бъде лицемерно, но на десетия път ще бъде навик, на двайсетия път ще бъде от сърце.

Такова едно облагородяване неминуемо води до облагородяване на таланта и до по-големи творчески постижения разбира се

Уважаеми Олга Кирчева и Пенка Икономова,

Тонът ми е много официален и много тържествен, но тези ваши качества така респектират, че за тях не може да се говори иначе освен така. Но уверявам ви, че зад цялата тържественост и официалност се крие много топлина и много благодарност. И главно за това, че поне ни карате да ви подражаваме по един или друг начин. И вярвам, че всички колеги мислят като мене.

Бъдете живи и здрави! /Ръкопляскания/

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Сега идва моята инквизиция.

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Сега вече можем мисля да дадем думата на др. Олга Кирчева. /Веселост/

Аз искам само да обобща това, което Славето каза, с една дума. Когато бяхме у др. Олга Кирчева с Нина, между другото между многото приказки, които си казахме, тя каза: Вижте какво, човек ако не влезе добър в театъра, той трябва задължително да стане такъв в театъра.

Н.А. ПЕНКА ИКОНОМОВА: Аз искам само една дума да отговоря на Славка - че аз не толкова отдавна, миналата година, значи миналия сезон единствено не съм играла и сега нямам роля. А по-миналия сезон захрих "Казаларската царица", играх в "Обикновена история". Така че не съм била много далеч.

З.А. СЛАВКА СЛАВОВА: Аз ви свързвам с "Обикновена история"

Н.А. ПЕНКА ИКОНОМОВА: Ама после играхме тука и в "Казаларската царица" и захрихме сезона, предния сезон, не този.

ПЛАМЕН ЧАРОВ: Тя смята, Пенка, че една година за актьор да не играе е много, много, много!

Н.А. ПЕНКА ИКОНОМОВА: Разбира се.

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Въпреки че се случва.

Моля.

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Сега е мой ред.

Това, което ще ви кажа, е хем малко тъжно, хем доста весело и бодро, и щастливо.

МАГДА КОЛЧАКОВА: Таков е животот. За ръка се водят злото и доброто! /Веселост/

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Това е! Това е!

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Я го повторете.

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Значи аз искам да ви разправам за моята страшна драматична болест, която свърши, като прескочих гроба.

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Няма да говорите за това.

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Прескочих го! Затова ще говоря.

Н.А. ПЕНКА ИКОНОМОВА: Кукла, дето вика...

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Аз знам, тя иска да стъпи на другата тема.

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Кукла!

Сега. От къщи значи, ние бяхме тука на 2 февруари. И аз се погледнах, нали бяхме всички?

ОБАЖДАТ СЕ: Да, да.

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Пак тука на това място. И аз за пръв път влизах и се погледнах на огледалото и се видях жълта. Значи бях получила жълтеница. Отивам си в къщи, Чапразът ме заведе мила, отивам си в къщи - 39 градуса температура! Нашите повикаха Бърза помощ и тръгнах! /Веселост/ Към смъртта! От къщи значи ме взеха с Бърза помощ. Пресякохме - моля без приказки /Весело оживление/ - площада пред поликлиниката, завихме подългата трамвайна линия към болницата. Нали я знаете.

ОБАЖДАТ СЕ: Знаем я.

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Каква беше тя, правителствената. Гледам при спирката струпани хора. И с топла радост си мисля: Виж-

дам ги, значи живея! Защото така вече накрая беше! Почти не живеех! Живея! Колко е хубаво да живееш! Бях живяла хиляди години!

Но когато стигнахме пред вратата на болницата, аз като че ли загубих съзнание. И не помня нищо: кой беше с мене, как влязох в болницата, как стигнах до стаята и легнах. Не помня и кога видях на съседното легло Марта Полова. Лежах спокойно със затворени очи, не мислех, не чувах, не виждах. Всичко ми беше безразлично. Бях някъде между живота и смъртта. А смъртта не беше страшна никак. Напротив, беше толкова светла и толкова тиха, и толкова безгранична, представете си!

Не зная колко дълги часове, дълги, безнадеждни дни и безсънни нощи продължи това. По всяко време влизаха, излизаха санитарки, сестри, носеха лекарства, мериха температура, биеха инжекции, взимаха кръв от вените. А лекарите... какво пиленце?

МАГДА КОЛЧАКОВА: Имаше ли кръв за вземане? /Веселост/

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Имаше бе, имаше бе, взеха ми всичката кръв бе! Цяла съм изпонадупчена!

ОБАЖДАТ СЕ: Сега ще връщат.

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Ще връщат! Кой ще ми я върне?! Не се връща. /Смях/

Ей, Танче, здравей! /Към Таня Масалитинова/ Ама тя сега дойде бе.

ОБАЖДАТ СЕ: А, отдавна е дошла.

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Ами аз за пръв път я виждам. /Смях/
Като сложих очилата си.

А лекарите се мъчеха да открият болестта. Но тялото ревниво пазеше смъртните си тайни. Прислушваха белите дробове, натискаха до болка черния дроб и питаха боли ли. Търсеха истината.

И оздравях! И неперкъснато мислех за това, че всеки е

длъжен да каже истината, да остави след себе си истината и поне любовта си към човека, живота и театъра. Това беше щастието на моя живот. Вие знаете, аз съм дъщеря на артисти. Тогава не беше забранено жената и мъжът както казва Пенка...

Н.А. ПЕНКА ИКОНОМОВА: Ама нали помниш, че беше така.

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: И двамата бяха артисти. И това беше моето необикновено щастие. Всичко хубаво, което имам в живота си, дължа на тях двамата. Аз не съм, хайде да не кажа никаква, голяма актриса, обаче аз благодарение на майка си и баща си станал човек. Така е. Защо? Защото театър, голямо изкуство не се правят без истина, без любов, без големи хора.

Марта Попова лежеше вече втори месец до мен далечна и непозната. Преди 50 години, когато се връщаме от репетиция на "Щурецът на огнището", през градината минавахме и отивахме към нашия квартал, между другото тя ми каза: Ти се хвърляш по вратовете на всички. Това е подлост. Подлост!

Аз бях на 20 години. Дълго мислех. Изпитвах чувствата си при всеки нов срещнат човек. Искоро разбрах, че това е моята същност. Исвърших тогава с Марта Попова за винаги.

Но ето сега животът ни събра заедно в предсмъртния ни час. Ако на младини нищо не сме разбрали, нищо не сме могли да проумеем, сега да го разберем, когато напускаме живота. Забавно, но това са игрите на живота. Късен урок ни поднасяше животът много късен.

А каква мъка беше някога враждата! Но младите не знаят, че враждата не е оръжие, което убива. Враждата е изтъкана от гнили чувства и дела, завист, злоба, лъжа, подлост, клевета. Всичко това отпада пред любовта. А любовта е по-силна от смъртта. Но любовта, която от нищо никого не иска. Не любовта, която иска и протяга ръка, а любовта, която иска да дава, която може да

дава на този, който дойде при нея. Не насила.

Всичко това отпада пред любовта. Любовта е по-силна, казах, от смъртта. Но любовта, която от никого нищо не иска. Любовта, която дава като природата, като сладкопойната птица, която пее на прозореца. Вратата се отваря и Светлето тихо влиза.

- Не спишли? Да вляза ли?

А аз денонощна я чакам - усмивката ѝ, очите ѝ, присъствието ѝ ме лекуваха. Славчето седи на стола до кревата и държи ръката ми. От тази ръка се разлива сладка кръв по цялото ми тяло. Това никога няма да забравя! Славчето е една от моите спасителки в моята смъртна борба със смъртта.

А в четвъртък и неделя идваха приятелите ми. Колко е хубаво да имаш приятели! И колко е хубаво да обичаш младостта, бъдещето на театъра и на живота!

Един ден идва при мене доктор Тодоров, който два пъти беше присъствувал на големите визитации, които правят из болницата, където се събират всички лекари и вървят от стая в стая, особено в тези смъртоносните стаи. /Смях/ И ми каза: "Вие знаете ли, че умирахте? Всички се чудят какво ви спаси."

Той само два пъти влезе в стаята и това беше вторият път когато той влезе. "А това е нещо много малко, но много съществено във вашия организъм. Какво е това нещо?"

Аз нищо не му казах, защото любовта е свенлива, най-свенливото чувство. Човек я крие, колкото и дълбока да е тя, към когото и да е. Не я развяваш така нали. Аз ви я казвам на вас, защото ние сме свои и аз искам и вие да се обичате така, както аз ви обичам. И затова ви го казвам. Но на него не го казах. Нищо не казах.

Ето това е то. /Ръкопляскания/

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: За голямата обич няма думи за

благодарност. Единствената благодарност, която мога да кажа за това, е, че всички ние тук отвърщаме със същата голяма обич на леля Оля!

Някой друг да иска да каже нещо? Всеки който иска. Сава.

На А. ОЛГА КИРЧЕВА: Савичка!

З.А. САВА ХАШЪМОВ: Понеже ще слизам долу и затова искам първи, може би много други ще говорят.

С Пенка Икономова и Олга Кирчева аз се познавам, имам честта да се познавам вече 15 години, откакто съм в този театър. Нищо особено не мога да кажа.

Искам да благодаря на двете, за топлите ръце на Пенка Икономова, с които ме изпращаше в Петербург в "Обикновена история", искам да благодаря за стръвта към работата, на която ме научи Олга Кирчева, когато сме работили с нея във от театъра. За съжаление в театъра с нея не сме работили. Но за тези топли ръце, за тази стръв аз безкрайно, безкрайно им благодаря, аз безкрайно, безкрайно ги обичам и и на двете заедно им благодаря за любовта към театъра, на която те ме научиха, за тази любов, с която докато съм жив аз ще коленича пред театъра, когато обичам повече от всичко! /Ръкопляскания/ /Сава Хашъмов целува ръцете на Олга Кирчева и Пенка Икономова и развълнуван напуска залата/

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Др. Ябанджиев

Н.А. РАЧКО ЯБАНДЖИЕВ: Понеже ще слизаме долу на спектакъла, затова искам да се изкажа преди това.

Аз искам само две думи да кажа - от сърце да благодаря на моята майка от "Млада гвардия" и за този неин хубав, топъл, ласкав поглед, и за тези думи, за този глас, с който тя ми казваше! Ане, момчето ми. Да благодаря на моята годеница от "Лес"

и за този неин любовен поглед, толкова сърдечен, с който тя ме гледаше и ми казваше: Алексиз /смях/

За вашездраве!

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: И за твое!

Н.А. РАЧКО ЯБАНДЖИЕВ: Да сте ни живи и здрави! /Ръкопляскания/ Дълги години! /Ръкопляскания/

По-често да идвате при нас. Инека да пожелаем на младите, които идват след нас, да посещават такива вечери.

Това исках да пожелая.

Да сте живи и здрави. Довиждане.

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Довиждане. Приятна работа!

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Ако има и други, които ще слезат долу и искат преди това да се изкажат?

Др. Наследникова.

ВЕНЕРА НАСЛЕДНИКОВА: Представяте си колко е вълнуващо за мен да кажа пред вас тези няколко думи, защото животът по странен начин ме е срещнал с Пенка Икономова в нейните най-млади години. Ние с Таня сме връстници и приятелки от детинство и някъде 1930 или 1931 година нашите майки ни водеха в пансиона в Ловеч и се срещаме на някаква гара, вече не помня на каква, два влака се събират и отиваме за Ловеч. Майките ни са съученички и се виждат след гимназията за пръв път с двете дъщери. И споделят защо ни пращат в пансион. Едната, защото има три деца – моята майка – и не може да успее да се грижи за всичките, а Пенка Икономова – актриса, заета в театъра, две деца, и както тя каза, не знам вече нито с добро, нито с лошо не мога да се оправям. Нали? Това са думи, които са ми се запечатали съвсем в съзнанието в моята детска памет.

Но най-интересното е това, че за мене това беше първата жива актриса, която виждах. Пенка Икономова беше прелестна кра-

савица. И досега я виждам, и досега виждам цветовете на дрехите ѝ, виждам едни бежови обувки с едно копче, един изящен крак. Тя беше много-много красива жена и просто завидях на Танчето за тази толкова хубава майка-актриса. И не знаех, че животът така ще протече, че ние с нея четвърт век ще сме заедно и ще работим заедно.

Първия път, когато я видях на сцената, малко по-късно, тя беше кралица Гертруда в "Хамлет". Също прелестна, някакъв костюм, някакви воали, някаква красавица! В моето съзнание е просто нещо нереално, необикновено.

Няма да говоря за другите актьорски постижения в по-късните години, за нашите творчески контакти. Това вече всички знаят и не е така интересно.

Олга Кирчева за пръв път видях като Изабо, орлеанската дева, и аз имах щастието да проектирам за нея костюм. Бях почти на детска възраст, за пръв път влизах в театъра и тогава не знаех, че наистина театърът ще остане и за мене любимо място за работа и там ще протече целият ми творчески живот.

Радвам се, че ги виждам бодри и пред нас.

Желая им от сърце по-дълго да се виждаме и да са щастливи! Не бих искала да слушам за техните мъки, за техните разочарования в творчеството и в живота. Бих искала да имат сили да продължат този живот и да останат бодри между нас. /Ръкопляскания/

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Има думата др. Маргарита Дупаринова.

Н.А. МАРГАРИТА ДУПАРИНОВА: Извинявам се, че не съм имала възможност да напиша това, което бих искала да кажа.

Първо искам от сърце да благодаря на двете дами - на Олга Кирчева и на Пеня Икономова - за всичко добро, което съм получила от тях, и да им се извиня, ако някога съм ги наскърбила

Първото представление, което съм гледала като дете, това беше "Щурецът на домашното огнище". И по-късно, когато майка ми настояваше да се явя на изпит за школата, защото вече в училище бях играла Мария в "Иванко", тя каза, че трябва да провери дали бих могла да вляза в театралната школа само с Олга Кирчева. И тези имена - на Снежина, на Олга Кирчева - се произнасяха винаги шепнешком и аз ги бях виждала отдалече някъде по улицата и затова бях изненадана, когато отидохме в дома на Снажина и на Оля Кирчева да бъда посрещната така като равен човек. Спомням си, че госпожа Снежина беше седнала някъде встрани и тя каза, че само нейната дъщеря може да каже своето мнение. Имах някаква басня, имах и монолога на Мария. И така, както тогава селочувствувах като у дома си, така винаги при срещите си с госпожа Кирчева съм се чувствувала най-добре и най-удобно на сцената и в живота си.

От нея научих, че наистина трябва с много обич, с усмивка, с голямо доверие да пристъпваш към работата, която има да вършиш на сцената, за да имаш някакъв, макар и малък, резултат.

От нея научих колко е важно да имаш тези очи, които те гледат, тези единствени очи, които съм виждала на сцената, разбира се Апостол го изключвам в случая, които независимо от това дали си на същото място, където трябва да бъдеш по избрания и назначен мизансцен или си направил някаква грешка и си отишъл на друго място, винаги ще те следят и винаги ще ти отговорят с радост и ще ти кажат: А, не е грешка това, че си застанала така или че си седнала на пейката, така както да речем се е случвало понякога в семейство, на срещата в затвора. Нищо че си седнала там. Или пък че си излязла от това кръгче преди това в "Инспекторът дошъл" - кръгчето, което господин Тенев начертаваше, от което ти не биваше да излизаш от мизансцен. Тя винаги с радост

и винаги с голяма сила посрещаше всичко това, което правиш на сцената. Това мисля е било най-голямата ми школа в театъра.

От все сърце благодаря за хубавите срещи, които сме имали във вашия дом, госпожа Кирчева, нашият випуск, нашата младост мина във вашия хубав топъл дом, с тези хубави репродукции, които имахте - Раждането на Венера мисля беше от Тициан над вашето легло.

В същото време в школата имаше и такива проповеди - че ако искаш да станеш актриса, не бива да се омъжваш, не бива да имаш деца. И с каква жажда съм поела и с каква лекота тя проповядваше тази идея - че най-хубавото нещо в живота са децата. И за това съм особено, особено благодарна. И наистина много важно и много хубаво нещо е актрисата да бъде и майка преди всичко.

И едно много важно нещо, което доста по-късно научих от нея, това беше при нашето участие в "Женско царство", което ние представихме на есперанто, и бяхме за мъничко време в една и съща стая. То беше да сгъвам всеки чорап отделно. Това научих от вас. /Смях/ Много, много ви благодаря. /Смях/

Благодаря ви за всичко това.

А, госпожа Икономова, винаги ви виждам легнала в конския вагон на този хубав одър, когато пътувахме с "Лес", легнала на една страна, от едната страна Константин Кисимов, от другата - Христо Коджабашев.

Н.А. ПЕНКА ИКОНОМОВА: И Колюо Балабанов.

Н.А. МАРГАРИТА ДУПАРИНОВА: Не, Колюо Балабанов тогава не ми е останал в съзнанието, но те двамата седяха и следяха всяко ваше движение и не пропускаха да се възхищават от всичко, което вие излъчвахте.

Винаги съм се възхищавала, т.е. сега се възхищавам, защото тогава на тези години, когато съм имала радостта да участву

вам с вас в пиесите, аз не съм го осъзнавала това, че сте била винаги много скромна, че никога не сте била примадона, никога не сме се страхували от вас, защото все пак младите сега - толкова е глупав този израз "младите", хората, които сега влизат в театъра - не знаят какво значи да стъпваш на пръсти и ако стъпиш накриво, някой да ти каже или да те погледне по друг начин или да ти каже: "Е, да, вече нас ни изпъждат, сега други влизат в театъра" и т.н. и т.н.

Но това беше една действителност и слава богу, че е била тази действителност, защото ако не беше такава, сега и за вас, и за нас сигурно нямаше да бъде така приятно, така щастливо времето в театъра.

Ето за всички тези накратко казани неща от сърце ви благодаря.

Бъдете здрави, бъдете щастливи и и ни пазете! /Ръкопляскания/

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Др. Георги Черкелов.

Н.А. ГЕОРГИ ЧЕРКЕЛОВ: Най-напред искам да кажа това, че аз съм все още далече от средната възраст даже и все пак малко ме е стрех от време-навреме, когато присъствувам на чествувания, на разговори, даже ме е страх, когато се срещам с публиката и някой престарал се купи повече от една кошница илицветя повечко, а се случва, че правят и цирк там - довеждат артист или самодец, който води по сценарий работата като че ли кой знае какво става или най-малко става това, че човекът си отива и иска да го уважат.

Защо казвам това?

Общо взето хората са егоисти. Всеки в голяма степен мисли за себе си и в най-добрия случай, най-добрите християни са егоисти, най-добрите болшевики са били егоисти по особен начин.

Аз за себе си мога да кажа същото - не съм нито християнин, нито болшевик, мотам се по средата още, но мога да кажа, че от егоистична гледна точка аз съм щастлив, че съм на тази вечер, че се познавам с двете дами, както чудесно каза др. Дупаринова, защото ако в поезията ние имаме две дами, в театъра мисля, че имаме няколко, повече от две, и двете са виновници на тази среща.

Защо казвам, че егоистично извличам полза от това?

Няма да прозвучи банално, ако повтора думите на Горки, че хората живеят за най-добрите. И когато пред себе си или пред някой друг, който ме запитва, давам сметка, аз казвам, че съм станал актьор, защото съм видял какво хубаво нещо е това да се занимаваш с тази работа, каква сложна красота има в нашия занаят, в нашето поприще, в съдбата ни.

Артист, както знаете, може да бъде само много сложен човек, в никой случай само добър, добрите никога не стават артисти, и разбира се в никой случай само лош.

Да говоря за това кога съм ви гледал, кога се е случвало, а то се е случвало малко. С госпожа Кирчева няколко пъти и то в халтурите, дай боже още да работим в халтурата, щом не ни дават в театъра да работим заедно. Аз не искам, защото не мисля, не това е предмет на една такава среща, да се изрежда какво те са направили, е непосилна задача. Една книга може да обхване горе-долу дейността на един голям артист. Аз искам като всички да ви благодаря за това, че сте съхранили, защото аз имам полза от това, че сте съхранили енергия, любов към живота, към хората и от тука към театъра, за това, че сте, въпреки всичко, което сте преживявали, въздуха, част от това останало немного в този, нека го нарека храм.

Вие за мене лично сте малкото основание да присъствувам

тука и да работя в този театър. /Ръкопляскания/

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Др. Виолета Бахчеванова.

З.А. ВИОЛЕТА БАХЧЕВАНОВА: Колко е хубаво, че има такава среща, в която всеки иска да каже нещо. За първи път виждам думата импровизация колко е скъпа за нас всички.

Аз искам да кажа, че в съвсем последните, в последните роли засега бях свързана с госпожа Икономова и с госпожа Кирчева в "Казаларската царица". И, много интересно, ние се гримирахме в една и съща гримьорна и трите. Тази радостна за мен пиеса и радостна роля сега си давам сметка, а струва ми се и тогава съм си давала сметка, че беше радостна и за това, защото аз всяка вечер, когато играех, имах среща с тях. Когато пристигах в 7 часа, защото аз излизах към 8 и 20, бързах, за да мога да сваря госпожа Икономова. Тя беше вече съвсем готова. Аз съм се срещала с нея в "Казаларската царица" в различни моменти от живота ѝ, тежки годишнини, радостни моменти, виждах я как организирано, готова слиза на сцената. Засилвах микрофона и започвах да слушам това, което даже и по микрофон се усещаше, тази неповторима органичност, тази сила на въздействие върху залата, и въпреки че това беше операта, аз чувах веднага реакциите на първо действие. След това госпожа Икономова се прибираше развълнувана и си тръгваше към къщи.

Аз слизах на сцената и когато минавах още две картини, идваше вече госпожа Кирчева. Тя не искаше даже да пуши, защото се притесняваше, че ме смущава и ходеше по коридорите. Не можех да я накарам да си пуши в гримьорната. И завинаги ще запомня след една от шумните картини, когато се прибирах, нейните очи, нейната ласкавост, нейната радост и казваше: "Чух аз, аз чух по микрофона, чух ръкоплясканията".

И така с тях се свързахме много силно. Аз трябва да ка-

жа, че ако, действително съм искрена, съжелявам за загубата в тази пиеса, тъй главно за това, защото изгубих възможността да бъда близка с тях.

На госпожа Икономова искам да благодаря за чудесната книга, която доста дълго време ме извади от строя, разказа ми за много неща, близки в нашия живот.

А на госпожа Кирчева искам да кажа, че всеки път когато влизам в своята гримборна, пред мен стои нейното име и винаги това е за мене много важно как трябва да изляза на сцената. /Ръкопляскания/

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Др. Таня Масалитинова.

Н.А. ТАНЯ МАСАЛИТИНОВА: Знаете ли, аз се колебах досега дали да говоря, дали да не говоря, понеже Черкелов много правилно каза как да изчерпаш така в един съвсем кратък срок, какъвто имаме, това, което ни вълнува в момента и това, което изпитваш към Оля и към Пенка, нашите две дами, точно дами, което е много хубаво казано. Браво, Маргарита, че го каза! Защото вече малко дами са останали. /Смях/

Двете наши дами са със зодия "Близнак" между другото. Но са толкова различни, както трябва и да бъдат между другото "близнаци". Те са винаги или такива, или такива.

Но мене ме затруднява това, че аз по различен начин се отнасям и към едната, и към другата просто поради стечение на обстоятелствата, защото госпожа Икономова аз я познавам доста по-късно - от 1941 година, в смисъл аз тогава имах контакт за първи път с нея, в театъра. Вече бях студентка в театралната школа. Аз винаги съм чувала от моя баща, от моята майка най-ласкави отзивы за вас, но аз за първи път вече видях Пенка Икономова 1941 година и фактически 1942 когато бяхме евакуирани в Пирдоп, ако си спомняте. Вие бяхте винаги дежурна в стола и великолепно, ко-

гато Пенка Икономова беше дежурна, в стола такива чудесии се правеха! /Смях/ Това беше нещо, което също така много ме впечатли навремето. Плюс това, че тя беше една рядко хубава жена, което също така ми правеше много силно впечатление. А след това вече, когато аз - защото преди това аз нямах изобщо отношение към театъра, да ви призная - изведнъж реших да стана актриса, преди това се занимавах с друго...

Н.А. ЛЮБОМИР КАБАКЧИЕВ: Това не е единственото, което ти изведнъж решаваш. /Смях/

Н.А. ТАНЯ МАСАЛИТИНОВА: Да, но тоз път май не сбърках тогава. Де да знам. /Смях/ Но така или иначе след това вече имах щастието да гледам Пенка. Помня, особено запомних "Прелома" защото помня, че това беше една пиеса, с която баща ми много се мъчеше, защото тя кой знае каква пиеса вероятно не е била. Но помня колко великолепни образи направихте. И Магда тогава мисля, че участвуваше в "Прелома" също.

Н.А. ЛЮБОМИР КАБАКЧИЕВ: Даже и с теб играеха "Ромео и Жулиета". /Смях/

Н.А. ТАНЯ МАСАЛИТИНОВА: Да. Помня, че баща ми действително тогава страшно високо оцени вашата игра, пък и да не говорим за всички останали ваши големи роли, които направихте.

Аз също искам да ви благодаря от сърце за тази книга, която аз прочетох с огромно вълнение и много съм плакала над вашата книга, защото аз съм свидетелка на много неща в нея вътре навътре, които вие описвате. Но пък страшно ме вълнува и това, което вие описвате за театъра, които все пак ние знаем от разкази на наши по-стари колеги, но това, което вие така непосредствено, така спонтанно, топло, без никакви такива, как да кажа, театроведчески и кой знае какви неща описвате, които са близки за един читател, които, как да ви кажа, колкото и нещата да са,

ето викат руснаците - където е просто, там има 100 ангели, а където е много-много мъдро, там няма нито един ангел. Всмисъл, че простотата, искреността, начинът, по който вие се добирате прсто до човешките души, е много важен.

И освен това искам тука по същия начин да повтора Слава, когато аз ви виждам как вие, независимо от вашата огромна трагедия, умеете да се държите, изглеждате, как вие носите сдостоитство вашата титла на актриса като една голяма дама, като една леди просто. Това страшно много ми импонира и също си казвам: дай боже да не изкукуригам на вашата възраст, защото вие никак не сте, което е страшно хубаво. Искам да кажа защото вие сте още една хубава, красива, интересна и прелестна актриса жена.

Това искам да кажа за госпожа Икономова.

Докато с Оля ситуацията е много по-сложна, защото ние с Оля не сме само колеги. Аз мога да кажа смело, че 20 години от живота ми минаха прозорец до прозорец с нея и не само прозорец до прозорец. Тя ми беше на моменти повече от майка, защото това, което във вашата стая аз казвах и ви доверявах, освен Слава ка никой друг и вие, понеже вие сте ми най-близките хора в живота били като приятели, аз нямах.

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: И ние нямахме.

Н.А. ТАНЯ МАСАЛИТИНОВА: И нашите взаимоотношения са сложни, дълбоки, големи. Тука има и творчески взаимоотношения, тука има и човешки, тука има и всякакви, всякакви, всякакви!

Но знаете ли, Оля, аз ви помня, това, което е много интересно и което ми се е забило в мозъка, аз бях малка, с мама вървахме по Граф Игнатиев и като стигнахме моста, вие вероятно сте се връщали тогава от къщи или сте отивали към театъра, аз ви срещнах. Вие бяхте много елегантна, такава една с нещо черно така косата ви беше на път сресана. Мама много ви обичаше

между другото и винаги ви обича и сега ви обича много и много ви е ценяла, винаги ужасно много, както и баща ми. Но майками като че ли още по-точно ви е разбирала винаги като творец.

И помня, че тогава вие се здрависахте, целунахте, аз стоях така встрани, държас се за ръката на майка ми, и мама каза после... Авашият разговор беше:

- Е, Оля, щастлива ли сте.

Вие казахте:

- Много съм щастлива. И така се усмихнахте с една усмивка, много красиви зъби имахте.

Аз това нещо ужасно го запомних не знам защо и когато отминахме, аз попитах мама за какво толкова е щастлива тази леля и тя ми каза: Ами тя ще си има момиченце. Тогава още беше врачка майка ми. /Смях/ Тя затова ще бъде, вика, много щастлива, тя ще си има едно малко момиченце.

Това нещо го запомних. Това беше първото ми впечатление от вас.

А след това едно нещо, което също стана много странно. Ние със Славка помните ли, че много често ви идвахме на гости. Но това беше една особена вечер. Ние тогава много се подвизавахме на колела, много ходехме с колела, и бяхме решили една вечер да ви направим една визита. Това беше един приятен след обед. Качихме се на едни колела, даже помня какбяхме облечени двете с нея. Запомних я тази вечер. Тя беше една чудна, някаква лятна вечер.

ОБАЖДАТ СЕ: Пролетна.

Н.А. ТАНЯ МАСАЛИТИНОВА: Да, пролетна, късна пролет е била. И дойдохме. И вие тогава в градинката си с Иван Димов пиехте студена ракийка. Помня. Тогава ние също дойдохме, вие ни почерпихте. Много приятно прекарахме една чудесна вечер при вас.

Когато ние тръгнахме с колелата обратно, аз казах на Слава: Славе, да пукна, ако не живея тука в този квартал.

Тя вика: Как ще живееш в този квартал! Той е толкова...!

Викам: Бе ще живея в този квартал! Това е. Аз съм си го наумила.

И как става, как се обърнаха събитията, че се отзовах действително прозорец до прозорец на един таван тогава непостроен, много странен, от който баща ми получи горкият първата дамла.

Обаче трябва да ви кажа, че това ми бяха може би най-щастливите години в моя живот, защото някакси тогава се създаде една чудесна връзка между нас. Как се създаде и аз не знам.

Оля, аз няма да говоря колко сте великолепна актриса. Това го знаем всички. Това, което вие сте ми дали като актриса, е едно на ръка. Но аз ви благодаря за това, което сте ми дали като приятел, което е много важно.

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: И аз на теб.

Н.А. ТАНЯ МАСАЛИТИНОВА: Да. Знаете ли, аз имах винаги един такъв кошмар, когато сънувах, че ние се местим от там, като кошмар някакъв. Взе че се сбъдна този пусти сън! /Веселост/ И се преместихме, изобщо се разхвърчахме Люба нашата загина и т.н. Ние си имахме там една много неореалистична компания в тази махала, за което един ден аз непременно ще напиша, защото заслужава да се напише за това нещо.

Но искам също да ви кажа: вие много възкресихте в ума ми тези страшни дни на вашата болест. И тука искам да кажа нещо, което много хора го знаят даже, но това наистина е много интересно. Моята майка, ние вичакахме да свършите, Оля, това беше факт. И когато аз идвах при вас и вие бяхте на този кислороден апарат, аз бях уверена, че това са последните ви дни. И отивам при моята майка, при мадам Краснополска, също една дама, незави-

симо от това, че много странно оформена, но е дама, ако нямате нищо против /смях/, но е дама, да, ...

ОБАЖДАТ СЕ: Странна дама.

Н.А. ТАНЯ МАСАЛИТИНОВА: Странна дама, но отивам при нея и искам да я подготвя, защото тя много обича Оля, пък и за нея една такава смърт би била също много потресаваща. Тя слуша радиото така залепена цял ден, всичко знае, всичко коментира, всичко тълкува, тя е изобщо един радиоман.

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Вчера четох едно нейно дълго писмо. Тя често ми пише писма.

Н.А. ТАНЯ МАСАЛИТИНОВА: Да. И когато аз седнах^л ѝ казах: Мамо, трябва да ти кажа, че ти трябва да бъдеш готова и т.н. Тя много така го възприе: Как, вика, е възможно! Но, викам, това е положението. Трябва да бъдеш подготвена за това нещо. Тя тогава нищо не каза, но на другия ден, когато отидох при нея, вашето положение беше най-безнадеждно тогава, тя каза: Седни. Аз седнах. Слушай сега какво ще ти кажа. Ще отидеш, вика, при Оля и ще отидеш при Светла и ще им кажеш, че това е една грешка, това са глупости, нищо толкова страшно няма, това е една грешка на лекарите, Оля в най-скоро време ще се подобри, ще излезе от болницата и даже ще играе. Иди и непременно ѝ го кажи.

Аз тогава даже не издържах. Викам: О-О-о, викам, мамо, много си изкукуригала, викам, аз те подготвям за едно, ти ми говориш глупости. /Смях/ Викам как сега ще отида да го кажа?

- Нет, нет, нет, нет... Ще отидеш, казва. /Смях/ Дай ми, вика, честна дума, че ще отидеш и ще го кажеш. Закълни ми се.

Тя винаги ме кара да се кълна в такива случаи. И аз понеже вярвам на такива клетвени работи, като се закълна, няма начин да не отида, и действително отидох, помня, и ви го казах. Вие бяхте на кислороден апарат.

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Да.

Н.А. ТАНЯ МАСАЛИТИНОВА: Само ми казахте така с ръката, Светла се усмихна, но аз ви го казах. Изпълних това задължение.

Не щеш ли, след два дена на пук на всичко Оля взе да се подобрява и /смях/ аз когато отидох и я попитах, викам: бе мамо, бе, от къде, как, откъде го усети това нещо?

- Ну, как, я говорила със Снежина! /Смях/

От това вече шапката ми хвъркна в тавана.

Викам: как със Снежина?

- Ами така, вика, тя дойде и ми каза: да го кажеш на Оля. Сега това е факт. Аз няма да ви лъжа. Да е жива издрава!

Но искам това да кажа - че все такива пророчества майка ми да изрича, слава богу.

Аз още веднъж искам да ви благодаря, Оличка, и на вас по един начин, на Пенка - по друг, за това, че вие съществувате, още сте в добра форма, че ние ви обичаме, че вие ни обичате. Това е много-много голяма работа!

И повече от това не мога да ви кажа. Благодаря ви. /Ръкопляскания/

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Др. Николина Лекова.

З. А. НИКОЛИНА ЛЕКОВА: Аз ще кажа само две думи, защото и аз трябва да отивам на представление.

Госпожа Икономова и госпожа Кирчева,

Всички много се вълнувахме днес, както и вие, така и ние. Някой беше казал, пък доколкото си спомням, вие много често сте го казвали - че театърът е едно семейство и че в това семейство има и много любов, има и катаклизми, има кризисни моменти, има всичко. Просто искам да ви благодаря. Надявам се, че днешната среща с вас може би допринесе нашето семейство, на Народния театър, да се укрепи малко, да намери някакъв друг тон на разговор.

Благодаря ви. /Ръкопляскания/

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Др. Ирина Тасева.

Н.А. ИРИНА ТАСЕВА: Аз също съм много развълнувана и много трогната от това, което стана. Получи се нещо толкова топло и сърдечно, каквото дори не го очаквахме. И някакси като идваш насам, си Казваш: дали ще стане нещо, А то се получи нещо велико лепно. Не знам дали вие всички го чувствувате колко спонтанно, с каква обич, с каква любов, искаме да бъдем добри, искаме да се обичаме, искаме тях да ги обичаме, искаме да се обичаме, искаме да сме живи и здрави все така да се събираме с толкова открити и чисти хубави души, с толкова много любов един към друг.

Моите две колежки, от които не ме разделят бог знае колко години, аз съм живяла в техните къщи, посещавала съм ги, дишала съм театралния въздух както в къщата на др. Икономова, така и в къщата на Олга Кирчева.

Не мога да не кажа, че то е дало някакво отражение в моето формиране като актриса, още повече нали сега няма да правя преценка на талантите им, а просто искам да кажа какво влияние, какво нещо съм взела аз от тях.

ВПенка Икономова - тази обич, която е свързвала цялото семейство, как те безкрайно много се обичаха и уважаваха един друг. И не мога да не ѝ се възхитя на умениято ѝ да носи страданията. Това е едно много голямо качество.

Аз съм благодарна безкрайно на Олга Кирчева за това, че още в първите ми стъпки в театъра аз попаднах в тяхната благоприятна атмосфера, в техния дом, където беше госпожа Снежина, където беше Иван Попов, където беше нейната баба - баба Елена, и където вечер ние сядахме да прием чай и аз само можех да се възхищавам на тези хубави хубави отношения, на думите им, на жестовете на Снежина, на нейното благородство и изящество

на тази неповторима атмосфера, която тя създаваше.

Много често след това Снежина ме взимаше при себе си и когато сме пътували, винаги сме били заедно с нея. Как не съм я чула да каже някога нещо лошо! В нея всичко беше красота! Тя излизаше навън, радваше се на рекичката, която течала, на всичко, разказваше ми за дните си като учителка. Всичкото това нещо внасяше някакъв поетичен родолюбив начин, те обичаха отечеството, обичаха театъра много чисто, много светло.

С Олга тука се обикнахме, в театъра. Тя беше първата, която ме приласка. Аз някакси дори се страхувах да се доближа, защото смятах, че тя е голяма актриса, аз съм съвсем начинаеща. Но какво? Почувствувах една много голяма топлина, много желание да ми помогне като актриса.

След това ние имахме случай с нея в една безкрайна и много голяма върволица от години да бъдем заедно. Играхме още в началото ролята на "Мадам сан жен" заедно. Толкова етика имаше тогава в нашите отношения с нея, както беше и Марта Попова. Тя играеше първа и ние играехме с Олга след това. Толкова етика и внимание наистина бяха един урок за мене.

След туй играхме с Олга сега накрая в "Алба"-абсолютно същото отношение на Олга към мене, въпреки че може би години не се бяхме виждали. Така се случваше. Някой път животът мен ме отнесе някъде и не знам какво. Но нещо вътре живееше, получено от младостта, живееше, продължаваше да живее, да съществува. Може би тя е мислела, че аз в момента съм далеч от нея, може би аз съм мислила така. Не, този зародиш си е бил винаги в сърцето ми.

Когато отидохме, аз отидох преди тях в Америка, целият театър дойде там, аз си кореспондирах с Оля и толкова трогателно беше това, че тя запазила всичките ми писма до преди една година

и ми ги даде с поръчението: пази ги, както аз съм ги пазила. Но аз сега не знам къде са./Смях/

МАГДА КОЛЧАКОВА: Много хубав подарък си й направила.

Н.А. ИРИНА ТАСЕВА: Както и да е. Значи тези писма бяха моето верую, аз изплаквах цялото си сърце и тъга за театъра, за родината и т.н.

Театърът дойде в Америка. Имаше много актьори, които някакси ме гледаха така малко "а бе тя вече се отдели, тя не е вече с нашия ансамбъл, не е вече така". На мене ми беше страшно болно, защото аз и там живеех само с театъра. Олга и Снежина ме взеха при тях в една стая. Толкова хубаво прекарахме заедно! Но не знам каква беше тази горещина една нощ, аз просто почувствувах, че умирам от жегата.

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Къде?

Н.А. ИРИНА ТАСЕВА: В Ню Йорк, някъде на 30ия етаж. Страшно на жегата! Нещо като че ли меподтисна така ужасно, че аз тръгнах към отворения прозорец и толкова съм била спала и какво, щях да се хвърля. Снежина скочи в съня си, дръпна ме и каза: Къде отива момиче?! И ме спаси.

И не само за това мога да съм й благодарна, но за това, че те са хора с толкова много човешко достойнство. Винаги съм се възхищавала на Олга Кирчева за това нещо. Тя носи в себе си човешкото достойнство. Тя никога не изтъква най-напред своята фамилия, себе си, своите постижения. Тя винаги някакси много деликатно говори за всичко друго, но за себе си по-накрая.

Веднъж наскоро тя беше в болницата, но не при този случай, за който се разправяше сега, аз отидох в болницата, не беше приеман ден, знаех, че е горе, ще отида да я вида. И като ме видя, така ми се израдва. Сварих я, че плаче.

- Защо - викам - Оля, плачеш? Не беше толкова болна.

Мереше си температурата, ходеше и не беше толкова болна.

- Защото - казва - чета Чудомир. /Смях/

Видя ми се някакси... но не й казах нищо. Чете Чудомир и плаче. Озадачих се от това нещо и я гледам така и си казвам: това е едно от нейните вълшебства като човек. Тя иска да каже нещо друго.

В това време влиза дежурният лекар със сестрите, всички много тържествени, с цветя, поднасят й цветя и й казват: Честит рожден ден! Значи Оля имала рожден ден. Чувствувала се е сама, там са узнали, че тя има рожден ден и са дошли да я поздравят. Сълзите бяха, може би нещо друго имаше в тях, но и по този случай сигурно.

И си казах след това, като излязох: Аз съм длъжник на Оля. Аз трябва да напиша някой ден това, което чувствавам към нея. Не съм го още направила, но мисля, че има време, защото Оля ще живее много, ще ни радва, ще се обичаме, също както и Пенка Икономова, ще се учим от нейния голям кръст, който тя с такова достойнство, с такова умение да надви е всичко, носи и върви смело не, но с една невероятна сила върви в нашия неравен театрален път.

Затова аз нищо повече не мога да мисля освен това, че действително е много-много хубаво да се срещаме и ако можем да си простим един на друг нашите неволни дразги по време на работата, които се случват, или нещо да се пречуши, или нещо да по-повярваш в обичта на някого или да повярваш в добрите чувства. Може би такива срещи ще бъдат много полезни.

Благодаря им от сърце за това, че те са причина за такава една топла и хубава среща. /Ръкопляскания/

ПЛАМЕН ЧАРОВ: Като малък бяха ме научили да целувам ръка на баба попадия. Сега изпитвам непринудено желание да целуна

ръка на прекрасната баба попадия, моята колежка Пенка. /Ръкопляскания/

На госпожа Уорън целувам десницата, която преди много години в ролята на Фран ми нанесе една плесница за това, че в изпълнение на режисьорските указания изглежда, че аз съм бил малко по-агресивен. /Смях/

Целувайки им ръцете, аз им пожелавам от сърце много-много години, които да им носят най-голямото щастие за тяхната възраст изразено в три думи: здраве, здраве, здраве! /Ръкопляскания/

МИЛА ПЪДАРЕВА: Аз съм много щастлива, че присъствувам на тази среща, защото Оля ако си спомня, когато беше зле в болницата, отидох при нея, понеже там беше и моят мъж, и й казах: Оля, дръж се, защото имаме хубав клуб, в който ние с тебе трябва да си прием ракията. И ето че това стана и много съм щастлива, че тя е тук.

Тези среща ме вълнува по много причини.

Първо искам да поздравя за тази инициатива и нека тя не бъде първа и последна, а такива срещи да има по-често между нас, защото нашият колектив е зажаднял за такива срещи и за такива разговори.

Струва ми се, че различните поколения в театъра имат различни заслуги за театъра, но всички поколения заедно, само заедно, правят творческия път на един театър. Нашето поколение беше много щастливо, че влезе в театъра, когато тяхното поколение, представителките на което са Олга Кирчева и Пенка Икономова, беше в своя разцвет. Ние се доближихме до нещо много голямо, което те носеха. И мисля, че ние с пълни шепи взехме от тях тяхната любов, тяхната всеотдайност, доближихме се до тяхното майсторство.

Смятам, че всеки един от нас, даже неосъзнато, носи нещо

от тях. Контактите, които сме имали с тях на сцената и в живота, даже това, че те са минали пред театъра и са ни казали едно добър ден, у нас е останало нещо, за да бъдем по-добри, да носим тяхната любов, тяхната етика, тяхната дружелюбност и тяхната всеотдайност към театъра.

Затова бих искала тези срещи да бъдат по-чести, защото тази чиста, пламенна, червена кръв, която те, тяхното поколение вля в нашите жили, в нашите вени, ние да успеем да влеем в следващото поколение и тази чиста червена и пламенна кръв да върви като червена нишка, както казваше Масалитинов, през всички поколения на театъра, за да бъде нашият театър добър, да върви нагоре и ние помежду си да бъдем истински творци, истински личности, каквито са те.

Да са живи и здрави!

Благодаря им. /Ръкопляскания/

ВИОЛЕТА НИКОЛОВА: Аз също като Славка исках по-рано да кажа това, което ми се щеше да кажа, защото някои колеги така ме поограбиха, но въпреки всичко нека да си го повторя.

Големите артисти са големи хора, хора с големи сърца. Нашите уважавани Пенка Икономова и Олга Кирчева съумяха да раздадат на всеки от нас частица от сърцата си, от тяхната любов и преданост към театъра. Всички ние, както разбрахте, сме ви дълбоко благодарни.

Много ми се ще да си помечтая за това - да може всеки един от нас да съумее да остави нещо от себе си на идващата млада смяна в театъра.

Моите първи срещи с нашите уважавани актриси Пенка Икономова, специално с нея беше в "Тераците" във великолепния образ на баба Марга, В тази пиеса аз трябваше да играя най-отрицателната от всички отрицателни роли, трябваше да се карам, да ругая,

клетви да произнасям, а аз се просълзявах от умиление, когато гледах и слушах това, което тя правеше и говореше на сцената.

Първата ми среща с госпожа Кирчева беше във "Филомена Мартурано" - пиеса на Едуардо де Филипо, която тя постави и игра Филомена.

Имам един дребен момент, който не знам защо много силно ме впечатли и искам да ви го припомня. Нищо чудно вие да сте го забравили, защото то по-скоро мене впечатли тогава. Имаше един момент, в който бабата, която аз играех, нейната приятелка и прислужница в дома влиза, за да съобщи нещо. Но преди това аз забелязах, че медалионът, който обикновено седеше на нея и по повод на който следваше диалог, липсваше. И тогава аз без да имам по автор Вихът на сцената, веднага взех една табличка, сложих една чаша вода и медалиона до чашата, влязох и ѝ го поднесох. Тя ме погледна с едни такива очи, които никога няма да забравя.

Освен това, няма да се повтарям, всичко, което казаха колегите, колкото засяга тях, толкова засяга и мене. Но аз не мога да си спомня и това, че в школата на Екзарх Йосиф, когато бяхме, др. Кирчева беше първата учителка по художествено слово на моя випуск и по рецитация. На нея дължа любовта ми към поезията и по-специално към народното творчество, към народната песен. И първото нещо, което аз като студентка в първи курс на школата съм научила под нейното ръководство, беше народната песен "Дафинка и славей", която тя посвети на паметта на Христина Морфова прекръсти я "Христина и славей", която аз и до днес с особена любов изпълнявам. И моля да не бъде скучно на колегите, позволете ми, другарко Кирчева, да ви поздравя и вас, и др. Икономова с "Дафинка и славей".

Седнала ми е Дафинка в малката си градинка,
В градинка на ладовинка, под дърво, под маслинево,
На костен гергеф да шие и нови песни да пее.

На клонче стои авлига, славей Дафинки думаше:
Дафино, моме хубава, хай да се, Дафино, надпяваме,
да видим кой ще надпее.

Ако ме, Дафино, надпееш, крачката ще ми отрежеш,
крачката до коленцата, крилцата до раменцата.

Ако те, Дафино, надпея, косата ще си отрежа,
косата до косатника.

Пели са три дни и три ноци.

Дафина славей надпяла. Славей Дафинки думаше:
Дафино, моме хубава, ще ти се мирно помоля
крачката да ми отрежеш, крачката до коленцата,
ала ми крилца остави да литна в гора зелена,
че си имам дребни пиленца, скоро ще слана да падне,
няма кой да ги прибере и под крилцето крие.

Дафинка дума славейче:

Иди си, пиле, хвъркни си,

иди си пиле в гнездото,

мене ми стига славата,

дето съм славей надпяла. /Ръкопляскания/

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА:

~~Аз не бих искала да уморяваме до безкрайност нашите ви-~~
новници за това тържество, драги гости, но бих искала преди да
ПРИКЛЮЧИМ ТАЗИ ПРЕКРАСНА ВЕЧЕР, аз съм си почти откраднала две
писма, защото помолих за тях, когато бях при др. Олга Кирчева и
при др. Икономова. Просто ми се иска да влезем в контакт с тези
хора, за които ние правим нашето изкуство, за тези хора, без ко-
ито този диалог е безсмислен.

Да чуем какво казва понякога публиката за нас, да чуем какво казва публиката за нашите великолепни актриси.

Първото писмо, което ми попадна, това е писмото до др. Олга Кирчева. Писмото, странно, е писано на първи, пуснато е на седми. Вероятно тази жена е мислела преди да го пусне. Това е също едно вълнение.

"Моя мила, скъпа Олга Кирчева,

Не ми се сърдете, моя скъпа, че си позволявам да ви пише и безпокоя, но дължа на себе си едно откровение. Преди 18 години месец април гледах на сцената постановката "Филомена Мартурано". Гледах я една неделя след обед. Вече бях майка на едно момчен-
всеки
це, но като скромен човек знаех моите материални възможности и не исках други деца. Смятах, че е добре за нас, обикновените хора, да бъдем по-скромни в желанията си. Но пак бях бременна и точно по това време ви видях и вас на сцената. Никога, никога няма да забравя! Вие бяхте аз, жена, майка, създателка на всичко добро. А когато казахте "децата са си деца", аз почувствувах, че ще родя това дете за вас - за вас! И помня и спомена, който ми дадохте с чудната си игра на голяма актриса. Целият салон плачеше, стари, млади, всичко плачеше с вас и за вас.

Моя мила Олга Кирчева,

Аз имам сега и дъщеря, родена с първия сняг на 1958 година, и кръстена за спомен на вашата майка - Снежина. Пиша ви не за да искам нещо от вас, а да ви благодаря от сърце, защото за вас родих моята радост - дъщеря ми.

Обичам ви и ви пожелавам много, много години да живеете и да давате щастие на хората със своето изкуство и безкрайно очарование. Винаги, когато ви гледам на сцената или по телевизията, плача и казвам на дъщеря ми: Ето твоята майка, защото ако не беше нейната дарба на актриса, теб нямаше да те има на све-

та!

Благодаря, благодаря!

Целувам ви най-сърдечно!

Валентина" /Ръкопляскания/

А сега писмо до др. Пенка Икономова.

Писмото е писано в Москва. Това е един човек, който е там на работа бил, вие ще разберете от писмото, и е прочел нейната книга.

"Уважаема другарко Икономова,

Повод да ви пиша настоящето писмо ми даде вашата книга "Благодаря ти, живот!", която тези дни на един дъх прочетох тук, в Москва, където работя като експерт от нашата страна в секретариата на СИВ. Пиша ви като човек, който е не само почитател на вашия и на съпруга ви артистичен талант, но и който знае вашето семейство още от времето, когато вие двамата бяхте едни от най-изтъкнатите членове на артистичния състав на Пловдивския тогава общински театър, тъй като тогава още като ученик в гимназията аз бях любител-фигурант в същия театър. Пиша ви още като приятел на вашия поксен зет Добромир Янев, с когото и с неговата сестра Геновева се знаехме и дружим още от преди 9 септември.

Вашата книга според мен е искрена изповед, в която откровено разкривате голямото си благородно сърце, своя житейски и творчески път, в който са ви съпровождали всички, цялата гама човешки чувства от най-светлите, окрилящи, вдъхновяващи до най-черните, подтискащи, изпитващи човека.

За мен вие сте не само талантлива българска актриса, но идеална съпруга и майка героиня, стойчески понесла най-тежки изпитания. За тази ваша книга-изповед, така хубаво, чистосърдечно и увлекателно написана, както и за това, че сте намерили време

и сили да я напишете, от все сърце ви поздравлявам и искрено ви благодаря!

От душа ви пожелавам добро здраве и дълъг живот!!

Тука следва едно описание на живота фактически на този човек, което смятам, че е интересно като история, ако щете, ще чуете много имена на български артисти, които ние вече не познаваме, и т.н.

"Другарко Икономова,

Аз сърдечно ви благодаря, че вашата книга ми припомни един кратък период от моята младост в родния ми град. Аз съм роден в Пловдив и там завърших гимназия. Когато бях свидетел на вашите творчески успехи, изобщо на живота на българските артисти по онова време, тъй като, както вече отбелязах, почти всяка вечер бях в театъра като участник-фигурант и като зрител, трябва да ви призная, че там, в театъра, се чувствувах като в своя естествена среда, защото много обичах театралното изкуство и даже мечтаех да стана актьор, но животът ми се разви малко по-другояче и не можах да осъществя тази своя мечта.

Като дете на работници аз естествено още в гимназията се включих в младежкото революционно движение, отначалото в маркс-ленинските кръжоци, после в РМС, в Комсомола, в нелегална работа като член на партията в 1938 година, а след 9-и в денонш^{като} на работа за укрепването на народната власт. Именно участник в редица акции още по време на гимназията и особено след завършването на средното ми образование, когато не бях приет в учителски институт като неблагонадежден, на няколко пъти бях арестуван и инквизиран от полицията, особено последния път, когато ме арестуваха от театъра, въпреки протеста на тогавашния директор на театъра, прекрасния човек комунист Стефан Киров, и бях съден.

Именно това ме принуди да напусна Пловдив и да се установя в София, където започнах да работя и да следвам свободния университет

Във връзка с това искам да отбележа такъв факт. Когато бях в обществената безопасност, по указание на Стефан Киров от театъра ми изпратиха хонорара, който имах да получавам за участие като любител в редица представления. Това беше наистина много мило проявление на симпатии не само към мен, но особено към идеите и делото, за което бях арестуван! Защото, както допълня др. Пенка Икономова, това не е била само сумата от заплатата, но това е било просто начин да му се помогне на този човек от актьорите, от театъра, в който е бил и той.

Н.А. ПЕНКА ИКОНОМОВА: Аз не го помня, не го зная, обаче случая знам - че го арестуваха в театъра.

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА:

"Като четох вашите редове за пловдивския период на живота ми, аз си спомних, чечесто съм ви виждал около театъра. Вашите деца съм виждал също да играят по каменните стълби и площадките на театъра. Особено помня Таничка, която беше връстница на моята сестра Васка Ненчева, която по-късно в София като активистка на РМС и партията пое пътя на въоръжената борба и през месец април 1944 година бе зверски убита край село Белопопци, Елинпелинско, от фашистите, а днес като признание на нейното име в София има една улица и едно читалище и редица пионерски отряди.

Помня Иван Икономов, който хосеше с бастун. Навярно живееше с вас. Добре помня и вас, и вашия съпруг с участието ви в централни роли на даваните пиеси. Спомням си още с неговата широкопола шапка и бастуна, с добродушната усмивка и принципиална прямота др. Стефан Киров, както и почти всички актриси и актьори от онова време в Пловдивския театър: Райна Петрова, Анка Георгиева, Добринка Попова, Елена Йорданова, Веселина Манафова,

Надя Илкова, Ваня Петкова и други. От мъжете Петър Димитров, Михаил Тенев, Итко Стоянов, Боян Петров, Любен Попов, Любен Георгиев, Георги Кьосев, Димитър Бакалов, Иван Бакалов, Шиян Попов, Никола Попов, съпруг на Добринка Попова, Цано Стойков, Стефан Христов и т.н.

Мисля, че тогава правеше своите първи стъпки на сцената Лико Манов, Коста Стоянов, Стефка Михайлова. Помня и гастролите на Иван Димов, Иван Попов, Юрий Яковлев и други. Помня също така и някои други работници в театъра като режисьора Йордан Черкезов, художника Преслав Кършовски, касиера-счетоводителя Аврам, електротехника Тодор Обретенов, инспекцията Трифонов, сценичния майстор, руснака Григорий и други.

Според мен всички бяха добри хора. Мога да кажа, че това беше един хубав във всяко отношение театрален колектив.

Простете, другарко Икономова, че аз твърде много се увлякох.

Накрая няколко думи за Добромир. Както вече казах, ние се знаехме още отпреди 9 септември и често пъти аз и другарката ми сме се срещали и разговаряли, заедно даже работехме на доброволни начала в стенографското дружество в София. Той беше прекрасен другар, остроумен и жизнерадостен човек. За съжаление и той си отиде по една нелепа случайност. Бях на погребението му, но не можах да задържа сълзите си особено когато научих тогава, че наскоро и Танчето е починала.

Моля да ми простите, че ви напомням онзи тежък за вас момент и ви отнемам времето да четете станалото толкова дълго мое писмо.

Приемете още веднъж, уважаема другарко Икономова, моите най-добри пожелания и дълбокото ми към вас уважение.

Георги Ненчев" /Ръкоплет
кания/

Писмата са наистина много, но сега, когато пътувахме насам с др. Икономова, тя ми каза, че много скоро е получила, тези дни, вчера, едно писмо, което иска да стане ваше достояние, защото смята, че е интересно.

Н.А. ПЕНКА ИКОНОМОВА: От Иван Мирчев - поет.

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: От Иван Мирчев - поет.

"Уважаема и скъпа другарко Икономова,

Когато получих вашето откровение-книга "Благодаря ти, живот!", аз не бях още добре оздравял, бях окован в гипс и затова не ви благодарих веднага. След оздравяването ми бях изцяло погълнат от завършването на една книга, излизането на която се бързаше и всеки час очаквам вече да излезе. А после настъпиха още поспешни мои задължения и ето едва днес се обръщам към вас и почтително ви моля да ме извините за моето безразсъдно закъснение. Аз напълно съзнавам виновността си, но ме успокоява донякъде съвестта ми, че през всичкото време съм мислел именно за минутата, когато ще мога да ви поздравя за хубавата ви вълнуваща и развълнувана книга, бих казал трагично красива книга, написана и с любов, и с чуден белетристичен дар.

Да ви е честита!

Когато стихотворението ми излезе в местния вестник, аз бях още в болницата и нямах възможност да ви го изпратя. Изпращам ви го сега отделно от това писмо, напечатано в списание Пламък, десети брой. Много се вълнувам от книгата ви и моля да ми позволите да ви кажа, че сте сътворили една странно красива книга. Странното всякога е прекрасно, защото е сътворено безпогрешно.

Целувам ръката ви!

Ваш Иван Мирчев"

Бихте ли ни прочели вие стихотворението.

Н.А. ПЕНКА ИКОНОМОВА! Аз ще си позволя да прочета.

Иван Мирчев е 80 години. Скоро го наградиха с орден I степен "Народна република България". Това стихотворение е посветено на моя съпруг - "Цигулка под прозореца, това е поетът, да те прегърна" - на артиста Никола Икономов.

Понеже всички го познаваме, понеже моят дом всички бяха в театъра, искам много да ви го прочета, за да си припомним за Никола Икономов.

"Аз можех да умра в оная зима,
ако не беше ти ме приютил
в квартирата си жалка, но любима,
на улица Брегалница накрая на София,
която смъртно знаех.
Аз бях така отхвърлен и унил,
а ти - тъй силен и дори артист,
от студ премръзнал. трепкав като лист.
Войната продължаваше, войната се хранеше с кръвта ми,
тя пълзеше по улиците, хляба ни кълвеше,
душите ни изстискваше за злато, забулваше луната да не
свети,
увиваше лазурите, отлети от порцелан,
и сълзи вкаменени.
Но твоят зов прииждаше към мен.
Една сега проглеждам в оня мрак,
закрил от нас проклетия ни враг,
и виждам ужасените очи на хората,
страха от смърт и робство,
пречупените слънчеви лъчи,
надвесени над нас като злокобство,
а не като вестител на победа

или като звезда, която гледа.

Срамувах се тогава да заплача,
но днес ми дожеля, приседнал в здрача,
и тръгнах да те търся след смъртта си,
за да те спра и питам триста пъти
запомни ли кога си ме спасил.

За сетен път аз искам да зърна
и с пламенни ръце да те прегърна,
че ти, мой брат, от смърт ме бе спасил! /Ръкопляскания/

Това не се забравя. Това много ме развълнува, когато
вчера получих писмото, и исках най-много да прочета стихотворе-
нието, за да си спомним и за Никола Икономов, който даде целия
си живот с цялото си сърце, с всичкия си пламък, с всичко, което
имаше хубаво в него. Обичаше младите, беше артист, както го зна-
ете, какъв режисьор! Също сте имали случай да работите и го зна-
ете. И писател, който остави осем пиеси на българския театър.

З.А. СЛАВКА СЛАВОВА: И неповторим разказвач.

Н.А. ПЕНКА ИКОНОМОВА: И неповторим разказвач, да. Това
е вярно.

Благодаря, че ме изслушахте. /Ръкопляскания/

ГАНЧО ГАНЕВ: Скъпи колеги,

Накрая на вълнуващата вечер аз няма да говоря.

Само се обръщам с една дълбока и вълнуваща молба към
нашите дълбоко уважавани наши колежки: Нека тези писма, които
ние чухме, един ден ги дадат и да останат като реликва на нашия
театър.

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Би трябвало, да.

Др Кабакчиев.

Н.А. ЛЮБОМИР КАБАКЧИЕВ: Скъпи госпожа Икономова и Оля,
Скъпи приятели, колеги,

Аз бих могъл само да поднеса цветята и те биха били достатъчен израз на една любов. Но днешното тържество носи не само едно голямо вълнение, а у мен лично събуди и много размисли.

Велико нещо е актьорският талант! Красиво нещо е актьорският талант! Наред с любовта навярно носи също такава красота този талант! Защото днешното тържество създаде една атмосфера, която като че ли само между артисти може да се създаде! Специфична актьорска атмосфера! родена от големия актьорски талант!

И докато слушах всеки от изказващите се и когато и госпожа Икономова и Оля говореха, аз имах чувството, че не сме само ние в залата, в клуба. Имах чувството, че всеки стол е населен поне с още един или двама човека! И че се намирам в някоя гризборна, в която в едно огромно огледало изникват един след друг образи, излизат с всичките си мечти, с всичките си стреления!

Госпожа Икономова заговори да си спомним за Икономов. Аз през цялото време, докато слушах, мислех, че някъде там седи Снежина, някъде там седи Атанас Кирчев, седи Икономов, седи Таня седят толкова много хора, с които ние се запознахме, до които сме се докоснали и които са ни дали част от своето богатство, което богатство, надяваме се, ние носим със себе си.

Т.е. данаселиш една цяла зала собрази - това е вече велико проявление на човешкия и специално на актьорския талант!

И още нещо съм мислил. Досега съм си представял, че със смъртта могат да се шегуват и да си играят, да боравят с нея или фанатиците-християни, или фанатиците-атеисти. Но се оказва, че и артистите могат да се шегуват с това! Т.е. актьорският талант стига до фанатизма на християнина, стига до голямото убеждение на атеиста!

Не знам, това сега ми се ражда, може да не е точно, но вероятно тази игра с живота и със смъртта, тази шега и умението да плачеш, когато четеш Чудомир, и умението да напишеш "Благодар ти, живот", когато целият ти живот е минал като една антична трагедия, навярно това само големият актьорски талант може да роди!

И на този голям талант ми се иска да се поклоня.

И затова, че събудихте всичко това у нас, всеки от нас си има своите големи основания да заговори, както говориха тука всички колеги.

Аз лично имам своето основание, което не ми се искаше сега да споделя, защото ми се струва, че съм го изразил в мълчанието и към госпожа Икономова, и към Оля от срещите в Гримборната, от срещите на сцената, отсрещите по коридорите, и от нещо, което човек носи със себе си, и което...

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: И което раздава.

Н.А. ЛЮБОМИР КАБАКЧИЕВ: ... и което раздава и понякога иска да съхрани.

И ми се струва, че всеки от нас, който говори тука, не беше само червена нишка. Имах чувството, че това беше някакъв проводник, който целият се разголва и преминава от един на друг и с някакъв електрически ток. И от тука е тъй голяма атмосферата.

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: Не само ние сме виновни за това. Всички.

Н.А. ЛЮБОМИР КАБАКЧИЕВ: А именно за това говоря, Оля - за силата на този талант. И за това, че вие провокирахте, за това, че вие събудихте, предизвикахте тоя талант на всички тука, за това, че ни накарахте още един път да се чувствуваме в свое гнездо, ние сме ви дълбоко благодарни.

Неотдавна четох, че Твстоногов казва: Традиция - това е

да се облегнеш на плещите на предните поколения, традицията - това е да продължиш мислите на предните поколения, традицията - това е да продължиш вълнението на предните поколения, да вземеш част от техните сърца.

И за това, че ние се чувствуваме продължители на тази традиция, ние пак сме ви дълбоко благодарни! /Ръкопляскания/

Вземете тези цветя! Всеки цвят е израз на обич!

Благодаря ви! /Ръкопляскания/

З.А. РОСИЦА ДАНАИЛОВА: Това е кошницата с цветя от днешното представление, която колегите и персоналът съхраниха и казаха да се поднесе на вас! /Ръкопляскания. Поднася кошница с цветя на двете народни артистки/

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Благодаря ви, че бяхте сред нас!

Благодаря ви!

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: И ние ви благодарим!

ПРЕДС. ВИОЛЕТА МИНКОВА: Желаем все по-често, колкото можем по-често да ви виждаме. И на сцената главно!

Н.А. ОЛГА КИРЧЕВА: И ние ви благодарим, защото всъщност причината бяхте вие. Ако вие не бяхте се сетили, ако вие не бяхте ни поканили, нямаше да се състои тази вечер. /Ръкопляскания/

/Срещата бе закрыта в 19,45 часа/

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

/В. Минкова/

СТЕНОГРАФ:

/Л. Лазов/